

## TA'LIM TIZIMIDA TEST TUZUVCHI ALGORITMLARINI ISHLAB CHIQUISH

**Tugalov San'at Baxtiyorovich**

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti

“Dasturiy injiniring” kafedrası 1-kurs magistranti

### *ANNOTATSIYA*

*Ushbu maqolada ta'lim tizimida test tuzish va ishlatish tizimini loyihalash algoritmlari va dasturiy majmuasi ko'rib o'tishimiz mumkin. Mutaxassislik (umumtexnik) fanlardan test topshiriqlari tuzishda yopiq (bir yoki bir necha to'g'ri javobli), ochiq, muvofiqlikni va to'g'ri ketma-ketlikni aniqlashga oid test topshiriqlaridan foydalanish tavsiya etiladi. Bunda bir o'quv maqsadiga erishganlikni turli test topshiriqlari yordamida aniqlash (invariant) testlar tuzish ham maqsadga muvofiqdir. O'zbekiston ta'lim tizimining o'rni sezilarli darajada oshishi asosida o'quvchilarning yoshiga mos mutolaa kitoblarini tahlil qilib, ta'lim markazlarida va respublika miqyosida ta'lim jarayonida isloh qilinishi ta'lim sifatining oshishiga xizmat qilishi aytib o'tilgan.*

**Kalit so'zlar:** *Test tuzuvchi dasturi, topshiriqlar, namunalar, amalda ishlash.*

### *ABSTRACT*

*In this article, we can consider the algorithms and software complex for designing the system for creating and using tests in the educational system. It is recommended to use closed (with one or more correct answers), open, compatibility and correct sequence test tasks when creating test tasks from specialized (general) subjects. In this case, it is also appropriate to create (invariant) tests to determine the achievement of one educational goal using different test tasks. On the basis of the significant increase in the role of the educational system of Uzbekistan, it was mentioned that the reform of the education process in educational centers and at the*

*republican level will serve to increase the quality of education by analyzing the reading books suitable for the age of students.*

**Key words:** *Test maker program, tasks, samples, practical work.*

### **АННОТАЦИЯ**

*В данной статье мы можем рассмотреть алгоритмы и программный комплекс для проектирования системы создания и использования тестов в образовательной системе. При создании тестовых заданий по специализированным (общим) предметам рекомендуется использовать закрытые (с одним или несколькими правильными ответами), открытые, совместимость и правильную последовательность тестовых заданий. В этом случае также целесообразно создавать (инвариантные) тесты для определения достижения одной образовательной цели с использованием разных тестовых заданий. На основании значительного повышения роли системы образования Узбекистана было отмечено, что реформирование учебного процесса в образовательных центрах и на республиканском уровне послужит повышению качества образования за счет анализа книг для чтения, подходящих для возраст учащихся.*

**Ключевые слова:** *программа Test Maker, задания, образцы, практическая работа.*

**Kutilayotgan natijalar:** pedagogik testlar bilimlarga baho berishning istiqbolli usuli hisoblanadi. Uning afzalliklari quyidagilardan iborat:

- test topshiriqlari o'quv fanining asosiy mazmunini qamrab oladi (imtihon bileti o'zida nazorat qilinadigan o'quv materialining 4-5 foizini qamraydi xolos);
- hamma talabalar testning bir xil savollariga javob beradilar, bu ularning bilimlarini taqqoslashga imkon beradi;
- talabalar bilimiga haqqoniy baho berish mezoni oshadi;

- test nazoratida oldindan yaratilgan, hamma uchun bir xil bo‘lgan shkala yordamida, talabalar bilimiga bir muncha aniq va tabaqalashgan baho qo‘yishga imkon beradi (reyting);

- o‘qituvchi talabalar bilimini nazorat qilishga kam vaqt sarflaydi;
- boshlang‘ich darajasini va har qanday vaqt oralig‘ida bilimlarni oshirish imkoniyatini o‘lchashga sharoit yaratiladi;
- test nazorati kompyuterlashtirishga (avtomatlashtirishga) qulay. Bu pedagogik testlashning asosiy afzalliklaridan biridir.

O‘quv jarayonining takrorlanuvchanligi ham aynan shunda o‘z ifodasini topadi. Umuman olganda, test usuli birmuncha texnologik hisoblanadi. U bilimlarni o‘zlashtirish sifatini nazorat qilishda professor-o‘qituvchilar mehnat unumdorligini oshiradi va o‘quv dasturini chuqur va har tomonlama o‘zlashtirilishini ta’minlaydi. Pedagogik testlashning bu afzalliklari AQSHda munosib baholangan. Abiturient (talabgor)larni universitet va kollejlarga test sinovi bilan qabul qilinadi. Pedagogik testlarni keng qo‘llash bo‘yicha AQSH tajribasi Kanada, Yaponiya, Turkiya va boshqa ko‘pgina mamlakatlarga yoyilgan. Agar testlarni turkumlashda ularning qo‘llash maqsadi va vazifalariga asoslanadigan bo‘lsak, psixologik testlardan boshqa barcha testlarni quyidagi uch guruxga ajratish mumkin:

- intellektual rivojlanish darajasini aniqlovchi testlar;
- pedagogik testlar;
- muayyan kasbga yaroqlilikni aniqlovchi testlar;

Fanning mazmunidan kelib chiqqan holda biz faqat pedagogik test haqida to‘xtalamiz. Adabiyotlarda bunday test topshiriqlarining quyidagi shakllari bayon etiladi:

- birdan-bir to‘g‘ri javobi bo‘lgan yopiq topshiriqlar;
- bir necha to‘g‘ri javoblari nazarda tutilgan yopiq topshiriqlar;
- bitta so‘z (yoki so‘zlar) tushirib qoldirilgan gapdan tashkil topgan ochiq topshiriqlar;
- to‘g‘ri ketma-ketlikni aniqlash uchun topshiriqlar;

- o‘zaro bog‘liqlikni (muvofiqlikni) aniqlovchi topshiriqlar;
- ayrim fanlar bo‘yicha bilimlarning chuqurligini aniqlash bo‘yicha topshiriqlari;
- sonni to‘ldirishga mo‘ljallangan topshiriqlar, bunda sonlar seriyasini topish usulini aniqlash va uni muayyan tartibda belgilash talab qilinadi;
- qarama-qarshi munosabatlarni aniqlash testlari;
- masalalar echishga qaratilgan (matematik, fizik va b.) topshiriqlar;
- chizmalar va sxemalarni tushunishga qaratilgan topshiriqlar;
- shakllar nisbatini aniqlashga qaratilgan topshiriqlar;
- olingan axborotni o‘zlashtirish darajasini aniqlash topshiriqlari;
- sinonimlar va antonimlarni farqlashga oid topshiriqlar;
- analogiya (aynan o‘xshashlik)ga oid topshiriqlar;
- o‘qilgan matnni tushunishga oid topshiriqlar;
- ko‘rsatmalarni bajarishga oid topshiriqlar;
- bilimdonlikni aniqlashga doir topshiriqlar;
- tafakkurni aniqlovchi testlar;
- orfografik testlar;
- til masalalariga doir topshiriqlar va boshqalar.

Mutaxassislik (umumtexnik) fanlardan test topshiriqlari tuzishda yopiq (bir yoki bir necha to‘g‘ri javobli), ochiq, muvofiqlikni va to‘g‘ri ketma-ketlikni aniqlashga oid test topshiriqlaridan foydalanish tavsiya etiladi. Bunda bir o‘quv maqsadiga erishganlikni turli test topshiriqlari yordamida aniqlash (invariant) testlar tuzish ham maqsadga muvofiqdir. Ochiq topshiriqlar. Agar test topshirig‘i matnida, uning tayanch so‘zlari yoki gap tushirib qoldirilgan bo‘lsa, bunday topshiriq ochiq (tugallanmagan) test deb ataladi. Bu shakldagi testlarda talabalarning bitta, ikkita so‘zdan iborat qisqa va aniq javob berishlari taxmin qilinadi. Bu haqida testga ilova qilingan yo‘llanmada bayon etish kerak. Blankaning bo‘sh joyida javob uchun zarur bo‘lgan joy qoldiriladi. Masalan, «Test tushunchasi» \_\_\_\_\_yilda \_\_\_\_\_ tomonidan birinchi marta ishlatilgan. Yopiq topshiriqlar. Bunday topshiriq savoldan va bir necha

javoblardan iborat bo‘ladi, bu javoblardan biri to‘g‘ri, qolganlari to‘g‘riga o‘xshash, biroq noto‘g‘ri bo‘ladi. Taklif qilinadigan javoblar soni ikkitadan beshtagacha va bundan ko‘proq bo‘lishi mumkin. Sinovdan o‘tuvchining tanlagan javobiga ko‘ra, test topshirig‘i tegishli ikkita kod: 1 yoki 0 bilan kodlanib, so‘ngra shu holda EHMga kiritiladi. 1. Bilimlarni test bilan nazorat qilish adolatliligi an’anaviy shakllar bilan taqqoslanganda: a) ortadi. b) pasayadi. «Ha» va «yo‘q» degan ikkita javobli yopiq test topshiriqlari ustida alohida to‘xtalib o‘tish lozim. Ba’zi bir topshiriqlar ularning javoblari ikki xil ma’noni bildiradigan qilib bayon etilishi mumkin. Masalan: Siz testlar qo‘llanishini xush ko‘rasizmi? - Ha (xush ko‘raman). Yo‘q (xush ko‘rmayman). Bunday hollarda javoblar uchun «to‘g‘ri» va «noto‘g‘ri» so‘zlarni ishlatish maqsadga muvofiqdir. Ikkita javobi bo‘lgan yopiq shakldagi topshiriqlar qo‘llanishning asosiy vazifasi - shu fandan sinovdan o‘tuvchining birinchi test topshiriqlaridayoq bilim darajasini tezda tekshirib ko‘rishdan iborat. Avtomatlashtirilgan o‘qitish tizimlarida (AO‘T) bunday topshiriqlar boshlang‘ich bosqichning o‘zidayoq talabani umumiy tayyorgarligini taxminiy baholash va o‘qitishning keyingi yo‘nalishini - murakkab yoki osonlashtirilgan dastur bo‘yicha olib borish masalasini hal qilishga imkon beradi. Test topshirig‘ida javoblar qancha ko‘p bo‘lsa, to‘g‘ri javobni tasodifan topish ehtimoli shunchalik kam bo‘ladi. Amaliyotda beshta javobi bo‘lgan topshiriqlarga ega bo‘lish etarli hisoblanadi (bu holda bitta topshiriqqa to‘g‘ri javob berish ehtimoli 0,2 ni tashkil etadi).

Xulosa qilib aytganda, O‘zbekiston ta’lim tizimining o‘rni sezilarli darajada oshishi asosida o‘quvchilarning yoshiga mos mutolaa kitoblarini tahlil qilib, ta’lim markazlarida va respublika miqyosida ta’lim jarayonida isloh qilinishi ta’lim sifatining oshishiga xizmat qilishi muhim omil bo‘lib xizmat qiladi.

### FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Informatika va axborot texnologiyalari. Akademik S.S.G‘ulomov umumiy tahriri ostida. Darslik. T.: “Iqtisodiyot”, –2009.

2. Hoshimov O.O., Tulyaganov M.M. Kompyuterli va raqamli texnologiyalar. T.: “Yangi asr avlodi”, 2009. 102 b.\*

3. Faronov V.V. Turbo Paskal 7.0. Nachalnyi kurs. Uchebnoye posobiye. M.: «Nollidj», 1999. – 580 s.

4. Urdushev X., Raximov A., Boychaqayev M, Qalandarov R. Microsoft Windows XP va Microsoft Office XP da ishlash. Uslubiy qo‘llanma. Samarqand. SamQXI. 2007. 320 b.

**Katalog:** uploads -> books -> 555273

555273 -> Referat mavzu: Ma'muriy huquqiy munosabatlar Bajardi: Fozilova G.

Toshkent -2014 Reja: Kirish

555273 -> O'zbekiston respublikasi oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi

555273 -> Saidkulov nuriddin akramkulovich

555273 -> В данной выпускной квалификационной работе исследованы вопросы

внедрение gprs технологий в стандарте gsm

555273 -> Namangan davlat universiteti